

Áprilisban a 427/38 hrsz. telken (Szellő utca) a ház-alapozási munkák során további objektumok kerültek elő. A leletmentés folyamán két széles, egymás melletti, lapos aljú, leletanyaggal keltezhető gödör mellett kicsit távolabb egy kiszélesedő aljú, mintegy 1 m mély tárológödört bontottunk ki, amely szintén a mészbetétes edények kultúrájához köthető. Kissé távolabb egy kb. 3 m széles és 90 cm mély árkot vágott át az alapozási árok. Ennek datálása leletanyag hiányában nehéz, a környező területek feltárása után megvizsgálható, hogy mennyire illeszkedik a bronzkori települési rendszerbe.

Augusztusban a 427/46 hrsz. telken 29×13 m-es területet kutattunk. Ezen 2 középső bronzkori, a dunántúli mészbetétes kultúrához tartozó településobjektum vált ismertté. Mindkét objektum jól kivehető volt a sárgásfehér homokos altalajban. Az első objektum egy 3 m átmérőjű, 120 cm mélységű, kiszélesedő aljú tárolóverem. Betöltésében edénytöredékeket, néhány állatcsontot találtunk. Egyedi, ritkaságszámba menő leletet képviselnek azok a tapasztásdarabok, amelyek összeillesztés után összetartó csigaalakot mintáztak meg, ezzel valamely tapasztott felületet díszítettek. A második objektum egy az előzőnél kisebb, mintegy 120 cm átmérőjű, csekély mélységű gödör. Betöltésében csak néhány szórványos oldaltöredéket találtunk.

A leletanyag a Kuny Domokos Múzeumba került.

LÁSZLÓ JÁNOS

539. Szögliget, Szádvár (KÖH 16815)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

2009-ben lehetőségünk nyílt a külső vár D-i fala mentén állagmegóvási munkákat megelőzően régészeti megfigyelés mellett, faltisztítási, ill. elsősorban a falsíkok belső oldalán szintsüllyesztési munkák elvégzésére. Munkánkat a Herman Ottó Múzeum munkatársai mellett, a Szádvárért Baráti Kör önkéntesei és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Észak-magyarországi Irodájának munkatársai segítették.

Első lépésben a D-i várfal Ny-i és középső részének mintegy 25–30 m hosszúságú falszakaszát tisztítottuk meg. Célunk a romfal eddig még föld alatt lévő olyan falsíkjainak felkutatása volt, melyre a kőművesek már biztonsággal falazni tudnak. Ennek érdekében a kutattott falszakasz belső oldalán átlag 60–100 cm mélységű szintsüllyesztést hajtottunk végre, mely során csupán a fal leomlása, pusztulása során keletkezett nagyköves, gyökerekkel szabdalt omlásréteget távolítottuk el. A várfal átlagos szélessége ezen a szakaszon 120–130 cm-nek bizonyult.

Kibontottuk a D-i fal középső szakaszán jelentkező két nagyobb falomlás betöltését is. Ezek, mint kiderült, egy-egy kifelé szűkülő, a várfal építésével egy időben kiépített lőrés maradványait rejtették. A 3. és 4. sz. lőrés nyílásának belső mérete 110–120 cm, míg külső, javarészt már csak kiszélesedő nyílásszélességük

30–40 cm között mozgott. Egykor, pusztulása előtt hasonló lőrés lehetett a D-i fal Ny-i, jelenleg legmagasabb (átlag 5–6 m) álló szakaszán látható, átlag 110 cm széles falszakadás is (1. lőrés).

Szintén a Ny-i falszakaszon egy szinte teljes egészében rekonstruálható lőrést találtunk (2. lőrés). Ennek a nyílásnak a várfal külső síkjában még látható a külső lezárása, azaz egy sárga tufakőből faragott kulcslyuk alakú lőrés. A tufakő magassága 90 cm, szélessége 40–60 cm, vastagsága 30 cm. Ezt szintén a fal építésével egy időben helyezték el a várfalban. A lőrés belső szája 110 cm széles, kiszélesedő magassága 80–90 cm, a lőrés teteje a külső oldal felé rézsűsen lejt. Alja vízszintes, közvetlenül a faragott lőrés köve előtt egy igen jó állapotban megmaradt fagerenda húzódik keresztben, melyre egykor a szakállas puskát támasztották. A minimális mértékben megmaradt nyomok alapján feltételezhetjük, hogy a lőrés padlója és fala belülről vakolt volt.

A második kutatási szakaszban a munkát a D-i fal K-i szakaszának tisztítására koncentráltuk. Míg a belső falsíkot mintegy 60–100 cm-es magasságban bontottuk ki önmaga törmelékéből, addig a külső falsíkot, melyet erősen lepusztult állapotban találtunk meg, néhol csupán 30–50 cm magasságban sikerült felszín fölé emelni. A fal szélessége itt is átlag 120–130 cm volt. A D-i fal egykorúságára utal, hogy mind a K-i, mind a Ny-i várfalszakasz ugyanazon szélességben, ugyanazon építési technikával épült.

A K-i várfalszakaszon már számítani lehetett újabb lőrések előkerülésére. Ezeknek azonban itt már csak erősen lepusztult, roncsolt maradványai kerültek elő (5. és 6. lőrés). Mindkét nyílás külső szája a lőrés padlójaig leromlott, a függőleges falak síkjai, melyek csupán 20–50 cm magasságban maradtak meg, szintén kifelé pusztultak.

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy a külső vár egykori kapujától a Németh-bástyáig húzódó D-i várfal egy építési periódus eredményeként jött létre. A falban biztosan 5, de nagy valószínűséggel 6, egymástól átlag 4,5 m távolságra elhelyezkedő lőrést alakítottak ki, melyek külső oldalán, a fal síkjába mélyítve tufakőből faragott kulcslyuk alakú lőréseket építettek be.

GÁL-MLAKÁR VIKTOR

540. Szödliget határa

(Pest megye) B, A

2009 októberében terepbejárást végeztünk az M2 autótú tervezett szödligeti leágazásának nyomvonalán, Szödliget és Vác határában, 3,6 km hosszúságú nyomvonalon. A mély ártéri fekvésű, alacsony homokdombokkal tarkított területen öt korábbról ismert lelőhely területét sikerült pontosítanunk, Szödliget K-i határában pedig két, korábban ismeretlen népvándorlás kori lelőhelyet is sikerült azonosítanunk a Csörögi-dűlőben.

Csörög (KÖH 11726): Sikerült meghatározni a lelőhely pontos helyzetét. Václigettől DK-re, a dombhát

felső részén és D-i oldalán helyezkedik el. A szántott részen avar és egy két késő bronzkori töredéket is találtunk. A lelőhely valószínűleg összefügg a Vác, Zsellér-dűlő (MRT 7. k. 31/26; KÖH 12089) lelőhellyel. A jellegzetes ÉNy-DK-i irányú homokos dombháton húzódhat végig az avar lelőhely, ennek szántott D-i részét tudtuk megfigyelni, a házak alatt lévő legmagasabb része pedig az említett váci lelőhely.

Csörögi-dűlő I. (KÖH 71779): A Csörögi-dűlő Ny-i oldalán szántott területen egy avar lelőhelyet azonosítottunk, mely két parcella között oszlik meg, ezek között egy fasor húzódik, mindkét szántót egy szélesebb K-Ny-i fasor zárja le. A fasortól É-ra elhelyezkedő dombon közepes intenzitással két nagyobb csoportban tudunk gyűjteni leleteket. A két csoport között csak nagyon szórványosan került elő kerámia. A gyér parlagban viszonylag megbízhatóan lehetett a lelőhely kiterjedését azonosítani. A szántó D-i oldalán volt intenzívebb, északon egyre szórványosabb, mindkét szántónál egy-egy intenzívebb „foltot” találtunk, amit gyéresebb rész kísért.

Csörögi-dűlő II. (KÖH 71781): Az M2 ÉNy-i oldalán, a Csörögi-dűlő középső részén egy kis kerek domb emelkedik, ennek tetején, és K-i oldalán kevés népvándorlás kori (avar?) kerámiát találtunk.

STIBRÁNYI MÁTÉ

541. Szűr, Szabad-földek (KÖH 30796)

(Baranya megye) U, B

2009. augusztus 25. és szeptember 7. között elvégeztük a Horvát Tranzit gázvezeték HT-71 jelű lelőhelyen, a 055/25–26 hrsz. ingatlanokon a megelőző feltárást. A kutatott 1684 m²-en 629 m²-t tártunk fel.

A lelőhely Szűrtől ÉNy-ra, az Enges-völgytől K-re húzódó dombokon lokalizálható, a 2001. évi Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága által és a 2009. évi Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat által végzett terepbejárás alapján. A feltárt rész a lelőhely tengelyében a dombtetőn és a DNy-i domboldalon található.

A területen a humuszolást ÉK-i irányból kezdtük, az első objektumok kb. 120 m után jelentkeztek: nagyméretű neolit (DVK) gödörbokok és egy óriási bronzkori (mészbetétes edények népe) gödörkomplexum formájában. Nyugat felé kisebb gödrök és cölöplyukak kerültek elő szórta, némelyik kevés leletanyaggal, néhány gödörben viszont nagyméretű szétnyomódott tárolóedények darabjait találtuk meg. Az egyik neolit gödör középső részén egy zsugorított vázas temetkezés került elő. A feltárt rész D-i harmadában egy ház került elő, oldalánál és sarkában cölöplyukakkal, a ház középső részén rövid ideig használt tűzhely nyomával. Összesen 29 objektumot tártunk fel, 19 gödröt (ebből 5 neolit, 8 bronzkori, 6 őskori), 2 bronzkori gödörbokrot, 5 cölöphelyet (ebből 1 őskori, 1 bronzkori, 1 bizonytalan korú, 2 római), 1 római tűzhelyet, 1 római házat, 1 neolit sírt.

Az objektumok a kutatott terület középső részén helyezkedtek el.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Drávavölgyi Péter, Lampért Kirill, Nagy Norbert technikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

VOICSEK VANDA

542. Szűr, Szőlő-földek I. (KÖH 30825)

(Baranya megye) Rő, Á

2009. szeptember 24. és október 12. között a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat megelőző feltárást végzett a Horvát Tranzit gázvezeték HT-69 jelű lelőhelyén, a 047/8–9 hrsz. ingatlanokon. A lehumuszolt 1140 m²-ből 739 m² volt régészetileg fedett.

A lelőhely Szűr É-i határában helyezkedik el, közvetlenül a település szélén, végighaladva az ÉK-i dombháttól, a DNy-i völgyes részig. A lelőhely területén 2001-ben Gábor Olivér és Kárpáti Gábor, míg 2009 januárjában a KÖSZ munkatársai végeztek terepbejárást. A terület humuszolását a DNy-i végéből, a völgyből kezdtük ÉK felé haladva, fel a dombhátra. Összesen 25 objektumot tártunk fel és 83 stratigráfiai számot osztottunk ki.

A terület mélyebb, DNy-i részén római telepnyomokat figyeltünk meg, míg ÉK felé haladva, a dombháton már egy Árpád-kori település kemencéit, gödreit tártuk fel. A római telepre 9 régészeti jelenség utalt (2 kemence és 7 gödör), melyek leletanyaga gyorskorongolt, finoman iszapolt szürke és téglaszínű kerámia, mázas kerámia, terra sigillata, kézzel formált kerámia, patics, állatcsont, fibulatöredék, vaskés(?). A római kori leletanyag nagy része az 1. sz. objektumból származott, mely egy hatalmas méretű gödör volt a lelőhely DNy-i végében.

Az Árpád-korra 8 jelenség utalt (5 kemence és 3 gödör). Leletanyaguk nagy mennyiségű kézi korongolt, csigavonalas díszítésű kerámia (legfőképpen fazéktöredékek) a kemencék platnija alatti rétegekből, valamint gödrökből, patics, állatcsont. Előkerült 8 ismeretlen korú objektum (5 árok és 3 gödör) is, melyek vagy lelet nélküliek voltak, vagy csak minimális mennyiségű paticsot, ill. állatcsontot találtunk bennük.

A leletek a KÖSZ pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerülnek.

Munkatársak: Kis Attila régész, Drávavölgyi Péter, Jevtuhov Boglárka, Kóra Mária, Lampért Kirill, Nagy Norbert technikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

VOICSEK VANDA